

УДК 811.161.2'42

DOI: <https://doi.org/10.18524/2414-0627.2018.25.141326>

Н. А. Гайдук,

канд. філол. наук,

Маріупольський державний університет,

старший викладач кафедри слов'янської філології та перекладу

КРИТЕРІЇ ВИЗНАЧЕННЯ Й ОБСЯГ ПОНЯТТЯ КОНЦЕПТУ ЯК ОДИНИЦІ КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ КАРТИНИ СВІТУ

Статтю присвячено дослідженню концепту як багатоаспектної одиниці концептуальної картини світу, зокрема, аналізу різних підходів та критеріїв визначення концепту, з'ясуванню обсягу даного поняття, простеженню еволюції лінгвістичних поглядів на концепт як елемент концептуальної картини світу, систематизації та деталізації операційних понять дослідження, розгляду основних підходів до розуміння концепту, визначенню структури та складників концепту – предметно-образного, поняттєвого, ціннісного.

Ключові слова: концепт, зміст концепту, структура концепту, цінність, поняття, значення.

Багатоаспектність концепту, можливості його використання сприяли посиленню уваги мовознавців до утворення та специфіки функціонування названої лінгвістичної категорії, починаючи з кінця ХХ століття. За визначенням А. П. Бабушкіна, «концепт або поняття, як таке, не можна видавати за загальне, що існує в предметах; можна зазначити, що існує щось у предметах, з приводу чого виникає концепт. Концепт же сам по собі існує тільки в розумі того, хто пізнає, – але пізнане і поєднане в цьому понятті має об'єктивний характер і обґрунтовано природою речей, як вони створені творцем» [2, с. 42]. Таким чином, сучасні лінгвістичні тлумачення терміна «концепт» пов'язані з контекстом досліджень, що проводяться на перетині мовознавства і філософії (Н. Д. Арутюнова, С. О. Аскольдов, І. А. Бехта, А. Вежбицька, К. К. Голобородько, Л. В. Дмитренко, С. А. Жаботинська, В. В. Жайворонок, Г. В. Колшанский, М. П. Кочерган, О. С. Кубрякова, Л. А. Лисиченко, М. М. Полюжин, Є. В. Рахіліна, О. О. Селіванова, Ю. С. Степанов, В. М. Телія, Р. М. Фрумкіна та інші).

Відсутність чіткого тлумачення поняття «концепт», наявність неодностайних поглядів на класифікацію концептів свідчать про складність досліджуваного явища. Необхідність ґрунтовного вивчення концептів та їхнього визначення як основної одиниці концептуальної картини світу, зумовлюють **актуальність** дослідження.

Мета дослідження полягає в аналізі лінгвістичних поглядів на концепт як одиницю концептуальної картини світу, з'ясуванні обсягу даного поняття та критеріїв його визначення.

Основні **завдання** полягають у простеженні еволюції лінгвістичних поглядів на концепт як елемент концептуальної картини світу, систематизації та деталізації операційних понять дослідження, розгляді основних підходів до розуміння концепту, визначенні структури та складників концепту.

Одне з перших визначень концепту належить А. Вежбицькій, яка інтерпретує його як об'єкт зі світу «Ідеальне», що має ім'я і відображає певні культурно зумовлені уявлення людини про світ «Дійсність» [3, с. 54]. Подальший розвиток лінгвістичних наук зумовив значну розгалуженість тлумачення терміна «концепт». У ході інтенсивного розвитку концептологічних досліджень у лінгвістиці виникло безліч визначень концепту, які частково перетинаються і взаємодоповнюють одне одного. Концепт трактується як «уявлення»; як «алгебраїчне вираження значення»; «ключове слово культури»; «згусток культури у свідомості людини», «пучок» уявлень, понять, знань, асоціацій, переживань, який супроводжує слово», «основний осередок культури в ментальному світі людини»; як дискретна одиниця колективної свідомості; як «зерно першосмислу»; як «квант знання»; як інформаційна структура свідомості; суб'єктивне відображення досвідних даних; інваріант значення лексеми; складний комплекс ознак, який використовується для опису фрагмента світу або частини такого фрагмента і таке подібне.

Наразі можна виокремити кілька підходів до розуміння і визначення концепту. **Психолінгвістичний** підхід до розуміння концепту відображено в працях

О. О. Залевської, І. Б. Штерн, М. М. Болдирєва, О. Є. Єфименко тощо. Психолінгвістичний підхід висуває на перший план особистісний фактор у формуванні та реалізації концепту в повсякденній комунікації, підкреслює його спонтанний, афективний характер, що часто залежить від конкретної ситуації. Вивчення індивідуальних концептів має низку проблем: по-перше, індивідуальні концептосфери формуються під впливом безлічі факторів, у тому числі зовнішніх відносно до особистості та прихованих від дослідника, урахування всіх цих моментів практично неможливе; по-друге, індивідуальний концепт перебуває в постійній варіації, розвитку, тобто необхідно враховувати часовий фактор; по-третє, не можна не зважати на фактор інтерпретатора, оскільки часто факти, які спостерігаються, «пропускаються» і оцінюються через індивідуальний досвід дослідника, що часом призводить до суб'єктивності в описі результатів.

Культурологічне, чи історико-культурологічне розуміння концепту формується в рамках лінгвокультурології, яка застосовує термінологічний апарат когнітивної лінгвістики. Про концепт як явище культури написано чимало наукових робіт, серед окремих досліджень можна назвати праці Н. Д. Арутюнової, С. Г. Воркачова, В. І. Карасика, Г. Г. Слишкіна та інших.

Дослідники найбільш важливим вважають той факт, що концепт – це відбиток культури. Наприклад, Н. Д. Арутюнова потрактовує концепт як поняття практичної (повсякденної) філософії, що є результатом взаємодії низки чинників, таких, як національна традиція, фольклор, релігія, ідеал, життєвий досвід, образи мистецтва, відчуття і система цінностей [1, с. 3]. Ю. С. Степанов під концептом розуміє «згусток культури у свідомості людини», «ментальний продукт культурного соціуму», «основну ланку культури в ментальному світі людини» [8, с. 40]. Концепт за С. Г. Воркачовим – це «не просто універсалії, загальні властивості широкого класу предметів, а духовні сутності, здатні забезпечувати зв'язок між різнопорядковими ідеями світу ... елементи духовної культури людини, створені ним для розуміння самого себе і свого місця в світі» [4, с. 17].

Лінгвокультурологічне розуміння концепту виражається головним чином в акцентуалізації його ціннісного елемента (В. І. Карасик, Г. Г. Слишкін) і закріпленості за певним способом мовної реалізації (С. Г. Воркачов). На думку С. Г. Воркачова, концепт – це одиниця колективного знання / свідомості (яка відправляє до вищих духовних цінностей), що має мовне вираження і відзначена етнокультурною специфікою [4, с. 275].

Ю. С. Степанов розглядає концепт як багатошарове утворення, виокремлюючи в ньому 1) активний (новітній, актуальний) шар концепту; 2) пасивний (історичний) шар; 3) внутрішню форму («буквальний сенс»), яка в багатьох випадках не усвідомлюється мовцями і відновлюється лише дослідниками у вигляді етимології [8, с. 48 – 55]. Концепт, таким чином, складається з історично різних шарів, які є результатом культурного життя різних епох. На думку Ю. С. Степанова, концепт – це те, за допомогою чого... людина пересічна – сама входить до культури, а в деяких випадках і впливає на неї [8, с. 43].

Низка дослідників (Л. В. Адоніна, В. І. Карасик та інші) також застосовують **логічний**, або **логіко-семантичний**, **лінгвістичний** та **художньо-концептуальний** підходи до розуміння концепту. З погляду останнього підходу концепт розуміється як ідея художнього твору. **Логічний** підхід до розуміння концепту полягає в тому, що концепт розглядається у рамках репрезентаційної семантики, закоріненої на філософській платформі об'єктивізму, а з позицій об'єктивістської філософської платформи мовний знак постає як матеріальна сутність, яка набуває значення лише тому, що репрезентує речі, які лежать поза межами мови; мовні знаки є посередниками між світом матеріального (реально існуючими фізичними предметами і відношеннями) та світом ідеального (думкою індивіда про реальний світ).

Лінгвокогнітивний підхід представлено в роботах А. Ф. Андруся, А. П. Бабушкіна, Т. М. Єфименко, О. С. Кубрякової, Л. С. Піхтовнікової, З. Д. Попової, І. А. Стерніна, В. М. Телії, Д. О. Чистяка. Дослідження з когнітивної лінгвістики розглядають свідомість на матеріалі мови і сфокусовані на виявленні загальних закономірностей у формуванні ментальних уявлень. У межах цього підходу акцент ставиться на пізнавальному боці концепту, розглянутого як результат діяльності із фрагментації та категоризації знань та уявлень про дійсність (а не самій дійсності). У такому випадку застосовуються методи когнітивної лінгвістики. При цьому засобами об'єктивації концептів виступають всі типи лексичних та граматичних значень одиниць мови, невербальні ідіосимволи універсального предметного коду, лакуни і т. ін. Як зазначає С. Г. Воркачов, «лінгвокогнітологічні дослідження мають типологічну спрямованість і сфокусовані на виявленні загальних закономірностей у формуванні ментальних уявлень. У тенденції вони орієнтовані на семасіологічний вектор: від сенсу (концепту) до мови (засобів його вербалізації)» [4, с. 6].

У рамках лінгвокогнітивного напрямку формується розуміння того, що не всі концепти можуть мати вербальну презентацію. З. Д. Попова та І. А. Стернін припускають можливість існування невербалізованих концептів, потенційних концептів; дослідники також вважають, що не всі концепти мають етнокультурну і ціннісну складові частини (наприклад, побутові концепти, просторові та часові концепти). Лінгвокогнітивний і лінгвокультурологічний підходи не є взаємовиключними. На слушне міркування С. Г. Воркачова, «відмінності в підходах до концепту когнітивної семантики і лінгвокультурології в достатній мірі умовні і пов'язані не стільки із загальними завданнями цих дисциплін – типологією і моделюванням подання знань у мові, – скільки з технікою виділення об'єкта дослідження і методикою його опису» [4, с. 6]. За В.І. Карасиком, «концепт як ментальне утворення у свідомості індивіда є вихід у концептосферу соціуму, тобто врешті решт, у культуру, а концепт як одиниця культури є фіксація колективного досвіду, який стає надбанням індивіда. Інакше кажучи, ці підходи розрізняються векторами щодо індивіда: лінгвокогнітивний концепт – це напрям від індивідуальної свідомості до культури, а лінгвокультурний концепт – це напрям від культури до індивідуальної свідомості» [5, с. 139].

У зв'язку з цим лінгвісти приходять до висновку про користь об'єднання різних підходів у розумінні концепту, що виражається в **інтегративному** підході. Наприклад, Г. Г. Слишкін каже про становлення такої дослідницької моделі, як лінгвокультурна концептологія, де об'єднуються методичні прийоми двох основних підходів – лінгвокогнітивного та лінгвокультурологічного. С. Г. Воркачов слідом за О. С. Кубряковою називає концепт «парасольковим терміном», що «покриває» предметні галузі декількох наукових напрямів: перш за все, когнітивної психології та когнітивної лінгвістики, що займаються проблемами мислення і пізнання, зберігання і переробки інформації, а також лінгвокультурології» [4, с. 5].

Проблема визначення структури концепту також цікавить багатьох дослідників (С. Г. Воркачов, В. І. Карасик, В. А. Маслова, З. Д. Попова, О. О. Селіванова, Ю. С. Степанов, І. А. Стернін). Однак більшість учених сходяться в тому, що концепт являє собою неоднорідну одиницю мислення. Згідно з В. І. Карасиком, концепт є (як мінімум) тривимірним утворенням, що містить предметно-образний, поняттєвий та оцінний складники. Предметно-образний зміст концепту зводиться до цілісного узагальненого сліду в пам'яті, пов'язаному з певним предметом, явищем, подією, якістю [5, с. 151]. До поняттєвого боку концепту дослідник уналежнює «мовну фіксацію концепту, його позначення, опис, ознакову структуру, дефініцію, порівняльні характеристики даного концепту відносно до того чи того ряду концептів, які ніколи не існують ізольовано» [5, с. 8]. Центром концепту (культурного) є ціннісний елемент. Слідом за В. І. Карасиком, ціннісний бік концепту як визначальний компонент називає Г. Г. Слишкін. Ціннісні уявлення про будь-які феномени виникають тоді, коли вони відображають суспільні ідеали, важливі як для індивідуума, так і для колективу. Всередині ціннісного елемента Г. Г. Слишкін виокремлює в структурі концепту чотири зони: основні – інтразону (ознаки концепту, що відображають власні ознаки денотата), екстразону (ознаки концепту, витягнуті з паремій і переносних значень) та додаткові – квазізону і квазіекстразону, пов'язані з формальними асоціаціями, що виникають у результаті співзвуччя імені концепту з іншим словом, використанням евфемізмів тощо.

Дослідники З. Д. Попова та І. А. Стернін теж пропонують розмежовувати зміст концепту і структуру концепту. Згідно з їх ученням, до структури концепту входять базові компоненти різної когнітивної природи – чуттєвий образ, інформаційний зміст та інтерпретаційні поле. Чуттєвий образ кодує концепт для розумових операцій. Образний компонент у структурі концепту неоднорідний, він складається з двох компонентів: 1) перцептивний образ, що формується у свідомості носія мови в результаті відображення ним навколишньої дійсності за допомогою органів почуттів і містить зорові, тактильні, смакові, звукові та нюхові образи (троянда *червона*, лимон *кислий*), 2) когнітивний (метафоричний) образ, сформований за допомогою метафоричного осмислення відповідного предмета або явища, який відсилає абстрактний концепт до матеріального світу («душа» – *дім*). Когнітивні образи важче формуються й інтерпретуються порівняно з перцептивними [6].

Інформаційний зміст концепту містить основні, найважливіші відмінні риси предмета чи явища, які постають у вигляді когнітивних ознак. Вхідні в інформаційний

компонент когнітивні ознаки характеризують найважливіші диференційні риси концептуалізованого предмета або явища, його обов'язкові складові частини, основну функцію тощо. Таким чином, інформаційні когнітивні ознаки визначають сутність концепту, їх зазвичай небагато. З. Д. Попова й І. А. Стернін стверджують, що інформаційний зміст багатьох концептів близький до змісту словникової дефініції ключового слова концепту (якщо воно є), але в нього входять лише ті ознаки, що диференціюють денотат концепту, і виключаються випадкові, необов'язкові, оцінні [6].

Інтерпретаційне поле містить когнітивні ознаки, які інтерпретують основний інформаційний зміст концепту; вони впливають з нього, являють собою певне вивідне знання, або оцінюють його. Інтерпретаційне поле неоднорідне. Дослідники виокремлюють у ньому такі зони, як оцінна, енциклопедична, утилітарна, регулятивна, соціально-культурна, пареміологічна. На думку цитованих авторів, паремії формують особливу зону в структурі концепту, оскільки вони відображають не сучасні, а переважно історичні уявлення про ставлення народу до концепту і розуміння народом різних боків цього концепту. Вчені виділяють характерну рису інтерпретаційного поля – «співіснування в ньому когнітивних ознак, що суперечать одна одній. Подібна суперечливість виділюваних ознак пояснюється ... їхньою належністю до інтерпретаційного поля концепту, яке містить «висновок» із різних когнітивних ознак ядра, зроблених у різних умовах, у різні історичні періоди, різними групами носіїв мови» [6].

За З. Д. Поповою й І. А. Стерніним, образ та інформаційний зміст концепту становлять його інформаційний каркас, який має відносно структурований характер. Інтерпретаційне поле, як повітря, пронизує концепт, наповнює його, заповнює «місце» між його структурними компонентами – це найменш структурована частина концепту, вона може бути описана як перелік ознак.

Структура того чи іншого концепту може бути описана лише після того, як встановлено й описано його зміст – тобто виявлені когнітивні ознаки, що утворюють зміст концепту. Зміст концепту внутрішньо впорядковано за польовим принципом – ядро, ближня, дальня і крайня периферія. Належність до тієї чи тієї зони змісту визначається перш за все яскравістю ознаки у свідомості носія відповідного концепту. Опис здійснюється як перелік ознак від ядра до периферії за зменшенням яскравості ознаки [6].

Отже, як тривимірне утворення культурний концепт містить предметно-образний, поняттєвий та ціннісний складники. Образний бік концепту – це зорові, слухові, тактильні, сприйняті нюхом характеристики предметів, явищ, подій, відображених у нашій пам'яті, це релевантні ознаки практичного знання. Поняттєвий бік концепту – це його мовна фіксація, позначення, опис, структура ознак, дефініція, порівнювані характеристики даного концепту щодо того чи іншого ряду концептів, які ніколи не існують ізольовано, їхня головна властивість – голографічна багатовимірна вбудованість у систему нашого досвіду. Ціннісний бік концепту є визначальним для того, щоб концепт можна було виокремити [4, с. 103]. Повна відсутність концепту в тій чи іншій лінгвокультурі, на переконання В. І. Карасика, – явище рідкісніше, ніж

відсутність однослівного визначення для певного концепту. Відмінність між культурами виявляється в кількісній і комбінаторній перевазі ознак при концептуалізації світу. Пояснення такої переваги вимагає звернення до історії, психології, філософії того чи іншого народу. У своїй роботі ми, слідом за С. Г. Воркачовим, приймаємо тривимірну структуру концепту з предметно-образним, поняттєвим та ціннісним складниками.

І. Б. Штерн розглядає концепт з позицій психолінгвістики, називаючи його ментальним прообразом. Розглядаючи концепт як «двоїсту» ментальну сутність, що має два боки – психічний та мовний, І. Б. Штерн зазначає, що психічний та мовний аспекти розгалужуються в такий спосіб: у психіці це об'єкт ідеальної природи, образ, що втілює певні культурно-зумовлені уявлення носія мови про світ і водночас є прообразом, прототипом, «ідеєю» групи похідних понять; у мові концепт має певне ім'я, оскільки реальність відбивається у свідомості не безпосередньо, а саме через мову. На переконання дослідниці, концепту як ідеальному об'єкту, що існує лише в людській психіці, можуть відповідати цілком різні ментальні утворення. Тому не тільки різні мови «концептуалізують» світ по-різному, а й за тим самим словом мови можуть перебувати цілком різні концепти [8, с. 191–194].

Інша представниця психолінгвістичного підходу до проблеми концептів О. О. Залевська звертає увагу на те, що концепт – це явище, яке не піддається прямому спостереженню. О. О. Залевська визначає концепт як базове перцептивно-когнітивно-афективне утворення динамічного характеру, що підпорядковується закономірностям психічного життя людини і внаслідок цього за багатьма параметрами відрізняється від понять та значень як продуктів наукового опису з позицій лінгвістичної теорії.

Позицію О. О. Залевської щодо розмежування концептів, понять та значень поділяє і М. М. Болдирєв. Він зауважує, що поняття відображає найбільш загальні, суттєві (логічно конструйовані) ознаки предмета чи явища, в той час як концепт може відображати одну або декілька будь-яких, не обов'язково суттєвих, ознак об'єкта. Концепт і значення рівною мірою представляють собою відображення дійсності. Обидва явища – значення і концепт – когнітивної природи, обидва представляють собою результат відображення і пізнання дійсності свідомістю людини. Розмежовуючи концепт і значення, вчені протиставляють їх як ментальні одиниці, що виокремлюються, відповідно, в когнітивному і мовному пізнанні людини та утворюють сам зміст цих видів пізнання. Концепт – продукт когнітивного пізнання людини, значення – продукт мовного пізнання [6, с. 91–94].

Ю. С. Степанов пояснює «поняття (концепт) як явище того ж порядку, що і значення слова, але розглядається в дещо іншій системі зв'язків; значення – в системі мови, поняття – в системі логічних відношень та форм, які досліджуються як у мовознавстві, так і в логіці» [8, с. 384]. Як бачимо, дослідник дає чітке протиставлення й зіставлення поняття і концепту. В. В. Жайворонок теж цілком справедливо наголошує на тому, що поняття і концепт – терміни різних наук. Якщо перше належить до сфери філософії і логіки, то другий є прерогативою лінгвософії. Поняття зазвичай утілюється в найближчому значенні слова. Концепт – це й зміст поняття, й смисл (а частіше

комплекс смислів) слова. О. О. Селіванова розуміє поняття як частину концепту. Вона стверджує, що на рівні поняття на етапі інтеріоризації починається вербалізація знань про об'єкт. Але для запобігання небажаної омонімії у роботі «Когнітивна ономазіологія» вчена використовує замість терміна концепт інший термін «на позначення тієї структури, яка становить базу для наступного превербального етапу внутрішнього програмування – ментально-психонетичний комплекс» [7, с. 98].

У нашій роботі ми дотримуємося поглядів тих дослідників, які розрізняють терміни «концепт», «поняття» і «значення». Зокрема Ю. С. Степанов у передмові до монографії «Константи. Словник російської культури. Досвід дослідження» відзначає, що термін «концепт», який закріпився останнім часом у культурології, на відміну від терміна «поняття», який головним чином використовується в логіці та філософії, вживається для номінації змісту поняття. Інакше кажучи, «значення слова – це той предмет чи ті предмети, з якими це слово правильно, відповідно до норм певної мови вживається, а концепт – це смисл слова. У науці про культуру термін «концепт» уживається – коли абстрагуються від культурного змісту, а говорять тільки про структуру, – взагалі так само, як у математичній логіці. Аналогічно розуміється зміст слова у сучасному мовознавстві» [8, с. 42].

Структурна одиниця концептуальної картини світу – концепт – є мінімальною ментальною одиницею, ідеалізованою людиною, вербалізованою за допомогою змістових форм, що постійно поповнюються, має свою структуру, слугує для передачі та збереження культурного та професійного надбання, знань і досвіду людини. Концепт виступає одночасно як засобом передачі змісту, так і носієм цього змісту, а також має здатність зберігати знання про світ, сприяє обробці суб'єктивного досвіду шляхом викладення інформації загальноприйнятими категоріями та класами. Концепт – категорія, ширша за поняття та значення, оскільки він поєднує у собі елементи обох вищезгаданих категорій і при цьому має додаткові характеристики суб'єктивності (асоціативне та емоційне наповнення). Попри розмаїття визначень і підходів до поняття «концепт», більшість дослідників погоджуються на тому, що концепт – оперативна одиниця свідомості, ментальне утворення, що має образний та емоційно-оцінний потенціал, етнокультурну специфіку, тривимірну структуру з предметно-образним, поняттєвим та ціннісним складниками, і є базовою одиницею універсального предметного коду людини.

Література

1. Арутюнова Н. Д. Логический анализ языка : Культурные концепты / Н. Д. Арутюнова. – М., 1991. – С. 3–4.
2. Бабушкин А. П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка / А. П. Бабушкин. – Воронеж, 1997. – 346 с.
3. Вежбицкая А. Понимание культур через посредство ключевых слов / А. Вежбицкая. – М. : Языки славянской культуры, 2001. – 288 с.
4. Воркачев С. Г. Концепт счастья в русском языковом сознании: опыт лингвокультурологического анализа / С. Г. Воркачев. – Краснодар, 2002. – 142 с.

5. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В. И. Карасик. – Волгоград : Перемена, 2002. – 477 с.
6. Попова З. Д. Когнитивная лингвистика / З. Д. Попова, И. А. Стернин. – М. : АСТ: Восток – Запад, 2007. – 314 с.
7. Селиванова Е. А. Когнитивная ономазиология (монография) / Е. А. Селиванова. – К. : Изд-во укр. фитосоциологического центра, 2000. – 248 с.
8. Степанов Ю. С. Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования / Ю. С. Степанов. – М. : Языки рус. культуры, 1997. – 824 с.

References

1. Arutyunova, N. D. (1991), *Logical analysis of language: Cultural concepts [Logicheskiy analiz yazyka : Kul'turnye kontsepty]*, Moscow, pp. 3–4.
2. Babushkin, A. P. (1997), *Types of concepts in lexico-phraseological semantics of language [Tipy kontseptov v leksiko-frazeologicheskoy semantike yazyka]*, Voronezh, 346 p.
3. Vezhbitskaya, A. (2001), *Understanding cultures through key words [Ponimanie kul'tur cherez posredstvo klyuchevykh slov]*, Yazyki slavyanskoj kul'tury, Moscow, 288 p.
4. Vorkachev, S. G. (2002), *The concept of happiness in the Russian language consciousness: the experience of linguistic and cultural analysis [Kontsept schast'ya v russkom yazykovom soznanii: opyt lingvokul'turologicheskogo analiza]*, Krasnodar, 142 p.
5. Karasik, V. I. (2002), *Language range: personality, concepts, discourse [Yazykovoy krug: lichnost', kontsepty, diskurs]*, Peremena, Volgograd, 477 p.
6. Popova, Z. D. (2007), *Cognitive linguistics [Kognitivnaya lingvistika]*, AST: Vostok, Moscow, 314 p.
7. Selivanova, E. A. (2000), *Cognitive onomasiology (monograph) [Kognitivnaya onomasiologiya (monografiya)]*, Izd-vo Ukr. fitosotsiologicheskogo tsentra, Kyiv, 248 p.
8. Stepanov, Yu. S. (1997), *Constants. Dictionary of Russian culture. Research experience [Konstanty. Slovar' russkoj kul'tury. Opyt issledovaniya]*, Yazyki rus. kul'tury, Moscow, 824 p.

Н. А. Гайдук,

*Мариупольский государственный университет,
кафедра славянской филологии и перевода*

КРИТЕРИИ ОПРЕДЕЛЕНИЯ И ОБЪЕМ ПОНЯТИЯ КОНЦЕПТА КАК ЕДИНИЦЫ КОНЦЕПТУАЛЬНОЙ КАРТИНЫ МИРА

Статья посвящена исследованию концепта как многоаспектной единицы концептуальной картины мира, в частности, анализу различных подходов и критериев определения концепта, выяснению объема данного понятия. В статье прослеживается эволюция лингвистических взглядов на концепт как элемент концептуальной картины мира, систематизируются и детализируются операционные понятия исследования, рассмотрены основные подходы к пониманию концепта, определению структуры и составляющих концепта – предметно-образного, понятийного, ценностного.

Ключевые слова: концепт, содержание концепта, структура концепта, ценность, понятие, значение.

N. A. Gaiduk,

Mariupol State University,

Department of Slavic Philology and Translation

**CRITERIA FOR DEFINITION AND SCOPE OF THE CONCEPT
AS A UNIT OF A CONCEPTUAL PICTURE OF THE WORLD**

The article is devoted to the study of the concept as a multidimensional unit of the conceptual picture of the world, analysis of different approaches and criteria for defining a concept, to clarify the scope of this concept, tracing the evolution of linguistic views on the concept as an element of the conceptual picture of the world, systematization and detail of operational ideas of research, consideration of basic approaches to understanding the concepts, defining the structure and components of the concept – subject-figurative, conceptual, and value.

Key words: concept, concept content, concept structure, value, idea, meaning.